

τσακίζω

Σάββατο, 24 Αυγούστου 2013

52

Σημασία:

1. τσακίζω [tsakízo] -ομαι Ρ2.1 : (οικ.) Ι1
2. κομματιάζω κάτι. με βίαιο τρόπο· συντρίβω:
3. τραυματίζω κτ. ή κτ. σοβαρά, το(ν) χτυπώ:
Μεταφορικως
4. βασανίζω, ταλαιπωρώ κτ. σωματικά ή ψυχικά
5. βασανίζομαι, ταλαιπωρούμαι:
6. για άτομο που αρχίζει να γερνά
7. Τσακιζομαι: καταβάλλω μεγάλη προσπάθεια για να πετύχω κάτι όταν απαιτούμε τη γρήγορη εκτέλεση μιας προσαγής:
8. διπλώνω

Συνώνυμα

Θλιβω

Πιεζω μεχρι συντριβής
Θλιπτικο μηχανημα
Δια θλίψεως
Συνηθως απαντα μεταφορικως και εν συνθεσει
συνθλιψις
Καταθλιψις (μεγάλη στεχώρια)

«Ἰδοῦ σοι, χαίρε κραυγάζομεν, λιμὴν ἡμῖν γενοῦ θαλαπτεύουσι, και ορμητήριον, εν τῷ πελάγει των θλίψεων, και των σκανδάλων πάντων, του πολεμήτορος».

ΚΑΝΩΝ ΤΟΥ ΑΚΑΘΙΣΤΟΥ

Κρουω

Κτυπω (χωρις να καταστρέφω)
Κρούω το κωδωνα του κινδύνου
Κρουστικο δραπανο
Προκρούστης
Παρακρουσις
Κωδωνοκρούστης

Κοπτω

Κοπτηρ (μπροστινο δοντι)
Κοψιμο (κοιλιακος πονος)
Κοπτομαι (υπερασπιζομαι με ενταση)
Κοπετος (εντονοξε θρηνος)

Συντριβω

Συντριβη
Συντετριμενος

Σπάω

Σπάσε (προστακτικη για αποχωρηση όπως το **τσακισου**, στριβε, αμολα, αμε κλπ).
Σπασμένη (τσακισμενη στο προσωπο από τα γεραματα ή τα βασανα) αλλα και διακορευθεισα.
πρι βάνω... Επτάσσε

Σπάσε (προστακτική για αποχωρήση όπως το **τσακίσου**, στριβε, αμολα, αμε κλπ).
Σπασμένη (τσακισμένη στο πρόσωπο από τα γεραμάτα ή τα βασάνα) αλλά και διακορευθείσα.
Πβλ. Βάγγος : Εσπασες.

Σφυροκοπώ

Έχει την έννοια των επανειλημμένων χτυπημάτων με σφυρί. (σφύρα+κόπτω =κτυπώ)
Μεταφορικά σημαίνει κάνω επανειλημμένα κάτι συνηθώς δυσάρεστο.
Πχ. Ο πυροβολικός μας σφυροκοπήσε επί διώρο τις εχθρικές θέσεις.
Ο εισαγγελέας σφυροκοπήσε τον κατηγορούμενο με σκληρές ερωτήσεις.

Δεν σχηματίσθηκε ρήμα σφυρίζω = κτυπώ με σφυρί όπως φτυαρίζω, σκαλιζώ κλπ. Γιατί υπήρχε η μόνον λέξη από το αρχ.συρίζω

Λεμε όμως : του **σβουριζα** μια γροθιά, καρπαζιά, μπουνιά, κλωτσιά και εννοούμε κτυπήματα και όχι περιστροφή. Άρα το σβουρίζω πιθανόν να μην προέρχεται από την σβούρα (ρομβόν) αλλά από την σφύρα (σφυρί)
Σφιγγός σβιγγός

Σχάζω

Χωρίζω στα δύο.
Σχάζε κώπας = σία, σταμάτα > σκάσε =σταμάτα να μιλάς, Βουλωστό. Σκασμός.

Εγκυκλοπαιδικά:

Ετυμολογία:

[μον. τσακίζω ίσως < τσακ (ηχομιμ.) -ίζω ή < μον. τσακ(ί) `σπαστός σουγιάς' (< τουρκ. Çaki , από τα περσ.) -ίζω]

Η λέξη Çaki στα λεξικά σημαίνει σουγιάς.

Πιθανόν από τη λέξη çekis =σφυρί , ίσως ηχομιμική, ίσως όμως και από την λέξη çeki =βαρος, φορτίο, νόμος, (πχ. Çekiye gelmez = αβαστακτό αφορητό βάρος). Και εμείς λέμε βαρειά το σφυρί.

Ξενόγλωσσα

Ιταλικά rompere (σπάω)

Αγγλικά smash

Γαλλικά eclat

Τουρκικά çeki

Εικόνες:

Για να ξινησεις να τρεχεις τσακιζεσαι (διπλωνεσαι)

Τσακιστες ελιες

Τσεκις = τουρκιστί "σφυρί"

ÇEKİÇ

	KG/ADET :	250-500-750-1000-1250-1500
	FİYAT :	KIRMIZI-SİYAH
	MARKA :	AKİ ÇELİK
	AÇIKLAMA:	ÇEKİÇ SAPI

Φράσεις:

Τσακίζω και τσακιζομαι

- Ο άνεμος έριξε τη βάρκα στα βράχια και την τσάκισε.
- Το αεροπλάνο έπεσε στο βουνό και τσακίστηκε.
- Ο δυνατός αέρας τσάκισε τα κλαδιά των δέντρων.
- τσακίζω τις ελιές, σπάω, στουμπίζω.

τραυματίζω κπ. ή κτ. σοβαρά, χτυπώ:

- Έπεσε από τη σκάλα και τσακίστηκε / τσάκισε τα πόδια του. || (απειλή) Θα σου τσακίσω τα πλευρά! γ. νικώ κπ. και τον καταστρέφω ολοκληρωτικά· συντρίβω:
- Ο Βουλγαροκτόνος τσάκισε το βουλγαρικό στρατό. || καταπνίγω:
- Οι άρχοντες τσάκισαν την εξέγερση των δουλοπαροίκων.

2. (μτφ.)

βασανίζω, ταλαιπωρώ κπ. σωματικά ή ψυχικά

- Τον τσάκισε στο ξύλο, τον έδειρε πολύ.
- (απειλή) Φύγε, γιατί θα σε τσακίσω.
- Τον τσάκισαν τα βάσανα / οι στενοχώριες.
- Είναι ένας άνθρωπος τσακισμένος από τις κακουχίες της αιχμαλωσίας.
- Ο θόρυβος σου τσακίζει τα νεύρα, σου τα σπάει.

βασανίζομαι, ταλαιπωρούμαι:

- Τσάκισε από τα βάσανα.
- Τσάκισαν τα νεύρα του από τις στενοχώριες, έσπασαν.

για άτομο που αρχίζει να γερνά

- Τσάκισε απότομα / πρόωρα.
- Τσάκισε πολύ στο πρόσωπο, ρυτίδωσε

Τσακίζομαι: καταβάλλω μεγάλη προσπάθεια για να πετύχω κάτι

- Τσακίστηκε να μας περιποιηθεί / να μας εξυπηρετήσει. (βλ και [σκίστηκε](#))

όταν απαιτούμε τη γρήγορη εκτέλεση μιας προσταγής:

- Τσακίσου και φύγε / και έλα!
- Να τσακιστείς να φέρεις τα ψώνια!

διπλώνω

- τσακισε την εφημερίδα στα δύο / στα τέσσερα.
- Δεν δινω [ουτε] δεκαρα τσακιστή
- Οι δεκαρες (10 λεπτα) ηταν λεπτές και μπορούσαν να διπλωθουν. Τότε η αξια τους μειωνωνταν.
- Λυγισα από το βαρος, εγινα δυο κατια, Εγινα σαν στραβοσουγιάς.

Παροιμίες

Η γλώσσα κόκαλα δεν έχει και κόκαλα τσακίζει.

Αναφορές

Το κρουω στην μεσαιωνική γραμματική
[Λεξικό Κριαρά]

κρούω· κρούγω· κρουώ· κρω· β' εν. κρους· γ' εν. κρου· γ' πληθ. κρουν· μτχ. παρκ. κρουμένος.

I. Ενεργ.

Α' Μτβ.

1)

α) Χτυπώ κάπ. ή κ.:

(Φορτουν. Β' 40), (Ερωφ. Ε' 108)·

β) (με είδος σύστ. αντικ. τις λ. κοπανιά, κόρπον) δίνω χτύπημα, χτυπώ κάπ.:

(Ερωτόκρ. Δ' 1574)·

περί εκείνου ... οπού κρου κόρπον (Ασσίζ. 2651)·

γ) (με άμεσο αντικ. τις λ. κλοτσιά, σφονδυλέα, φουσκία) δίνω σε κάπ. κλοτσιά, γροθιά, χαστούκι

αντίστοιχα:

(Περί γέρ. 106), (Διγ. Ζ 1618)·

δ) (με άμεσο αντικ. τις λ. κερατέα, κονταρέα, ραβδέα, ρομφαία, σουγλεά, σπαθέα) χτυπώ κάπ. με κέρατο, κοντάρι, κλπ., αντίστοιχα:

(Διήγ. παιδ. 1020), (Αχιλλ. Ν 1321).

2) (Με αντικ. τη λ. θύρα) χτυπώ την πόρτα:

(Προδρ. Ι 183).

3) Ορμώ εναντίον κάπ., επιτίθεμαι:

θηρίον σε έκρουσε (Διγ. Z 1776).

4) Φονεύω:

έτεινε μέρος τόξου ... και έκρουσε στρουθία (Rechenb. (Vog.) 901).

5) Εκδικούμαι:

(Μαχ. 57416).

6)

α) Χτυπώ τις χορδές, παίζω κάπ. έγχορδο μουσικό όργανο:

(Απολλών. 667)·

β) φυσώ, κάνω κάπ. πνευστό όργανο να ηχήσει:

Κρούοντες γαρ τας του πολέμου σάλπιγγας (Εκθ. χρον. 7331)·

γ) παράγω (συνθηματικό) ήχο χτυπώντας κ. (μεταλλικό ή ξύλινο):

κρούων ... τον κώδωνα (Διγ. Z 4052)·

τα ξύλα κάπου κρούουσιν έξω στα μοναστήρια (Ιστ. Βλαχ. 2660)·

δ) σημαίνω (συναγερμό):

κρούσαντες 'λάρμα συνήχθησαν (Σφρ., Χρον. 4415).

7) Χτυπώ κ. με βολή όπλων, πυροβολώ, κανονιοβολώ:

τα Καστέλλια αρχίζουνε να κρούνε στο καράβι (Τζάνε, Κρ. πόλ. 37220· 47715).

8) Σείω, κινώ κ.:

άνεμος ... έκρουσεν τα δένδρα (Αχιλλ. L 746).

9) ?Βάζω φωτιά (χτυπώντας):

(Προδρ. IV 426).

10) (Προκ. για άνεμο) χτυπώ, προσβάλλω:

ο λεβάντες σε κρούει απομπρός (Πορτολ. A 513).

11) (Προκ. για αρρώστια) προσβάλλω:

κρούσας αυτόν το βουβωνικόν πάθος ετελεύτησεν (Εκθ. χρον. 6813).

Β' Αμτβ.

1)

α) Χτυπώ·

φτάνω:

η θάλασσα κρούει εις την πόρταν του μοναστηριού (Συναδ. φ. 36v)·

β) προσκρούω, χτυπώ, πέφτω πάνω σε κ.:

Οπού γυναικός ακούει εις χοντρόν παλούκι κρούει (Αιτωλ., Βοηβ. 231)·

περιπατώ χωρίς το φως και κρούγω εις τα τείχη (Ριμ. Βελ. ρ 712).

2) Σπάζω:

τα κόκαλα να κρούνε (Τζάνε, Κρ. πόλ. 17227).

3) Κάνω επίθεση, επιτίθεμαι εναντίον κάπ.:

(Αχέλ. 298).

4) Συγκρούομαι, πολεμώ:

εκρούγασιν ώσπερ λέοντες (Τρωικά 52612).

5) Ηχώ:

τα παιγνίδια έκρουσαν (Αχιλλ. N 327).

6) Κείμαι, βρίσκομαι:

η αναπά γη ρηγάτικη του Σαν Τεμένικου κρούει προς εκεί (Μαχ. 4086).

7) (Προκ. για άνεμο) φυσώ, πνέω κόντρα σε κάπ.:

(Πορτολ. A 586).

8) (Προκ. για τον ήλιο) φωτίζω:

(Θησ. Ζ' [384]).

II. Μέσ. (με ενεργ. σημασ.) χτυπώ, επιτίθεμαι:

σφοδρώς την Αφρικήν εκρούοντο (Αξαν., Κάρολ. Ε' 959).

Εκφρ.

1) Το κρούειν και (το) λαμβάνειν ή δέχεσθαι = πόλεμος:

(Διγ. Z 2055), (Διγ. Esc. 1259).

2) Το κρούειν και μη λαμβάνειν = μάχη, πόλεμος δίχως απώλειες:

(Διγ. Gr. 1628).

Φρ.

- 1) Κρούω αστράγαλα = παίζω κότσια:
(Βίος Αλ. 1894).
- 2) Κρούω βουκιές = καταβροχθίζω:
(Προδρ. III 187 χφ Ρ κριτ. υπ).
- 3) Κρούει βρόμος = αναδίδεται άσχημη μυρωδιά:
(Θησ. Β΄ [501]).
- 4) Κρούω έξω (το κάτεργο) = προσαράσσω, βγάζω έξω (το πλοίο):
(Διήγ. Βελ. χ 171).
- 5) Κρούω καλόν καιρόν = καλοπερνώ:
(Σαχλ., Αφήγ. 94).
- 6) Κρούω κωλοκαθέας = χτυπώ τα οπίσθιά μου καταγής:
(Πωρικ. I 165).
- 7) Κρούω κοπετόν, βλ. κοπετός β.
- 8) Κρούω και λαμβάνω = προσπαθώ, πασχίζω:
(Γλυκά, Στ. 252).
- 9) Κρούω πόλεμον = διεξάγω πόλεμο:
(Αλεξ. 1857).
- 10) Κρούω το χείλος = τρέμω από φόβο:
(Γλυκά, Στ. 367).
- 11) Με κρουν πόνοι = πονώ:
(Φαλλίδ. 113).

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. =

- 1) Έκπληκτος, εμβρόντητος:
φοβερά σημάδια εγεννηθήκαν ... και όλοι εμείναμε κρουμένοι (Πιστ. βοσκ. IV 3, 167).
- 2) Απατημένος (σύζυγος):
(Συναξ. γυν. 806).

[αρχ. κρούω. Ο τ. -γω στο Du Cange (-ειν) και σήμ. ιδιωμ. Η λ. και σήμ.]

Ποίηση

Copyright© 2013 by Aris Stougiannidis AENAON - ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ